

LA LLENGUA EN ELS ÀMBITS NO LINGÜÍSTICS

Núria Alba Romà

Tècnica Docent

Servei de Suport i Recursos Lingüístics

Departament d'Educació

Generalitat de Catalunya

El nou currículum ens diu que tot el professorat –i, de fet, tota la comunitat educativa– ha de vetllar per la qualitat de l'educació de les llengües. I segur que estareu d'acord que la llengua és el vehicle essencial de l'aprenentatge, l'eina bàsica per ensenyar i per aprendre.

---

*“...la llengua és el vehicle essencial de l'aprenentatge,
l'eina bàsica per ensenyar i per aprendre.”*

I de quina manera funciona aquesta eina formidable?

D'entrada, sense llenguatge no hi hauria pensament abstracte: permet organitzar el que pensem, explicitar-ho i analitzar-ho. És a dir, el nostre pensament necessita servir-se'n per formular raonaments complexos. I quan parlem d'ensenyar i aprendre, la llengua ens permet connectar amb el coneixement que ja teníem i comunicar tot allò que hem après.

D'altra banda, aprenem interactuant amb els altres: sense diàleg no hi ha aprenentatge. Del contrast de concepcions i interpretacions dels fenòmens i, en definitiva, del món, sorgeixen idees més complexes i evolucionades. Per això la conversa és fonamental per fer avançar el coneixement. I cal tenir present que no només interactuem oralment sinó també quan contrastem les nostres idees amb les d'altres per mitjà de la lectura.

Encara hi ha una altra raó: diuen que cada disciplina té el seu propi llenguatge. Comproveu-ho comparant com descriu un paisatge la poesia, la biologia o la geografia: quines diferències hi trobaríem? Probablement, aquelles associades al focus d'interès, és a dir, al patró temàtic, però també a la forma d'expressar la descripció, és a dir, al patró lingüístic. És el llenguatge acadèmic de cada matèria, i la recerca ens diu que el desconeixement d'aquest llenguatge és un factor de fracàs, especialment per a l'alumnat vulnerable: saber ciència és saber pensar i parlar de ciència, tal com diuen molts teòrics. Dit d'una altra manera: aprendre una matèria inclou apropiar-se les pràctiques específiques d'aquesta disciplina per produir, comunicar i valorar coneixements.

Aquest llenguatge acadèmic és complex, abstracte i allunyat de la realitat immediata de l'alumnat. Es va adquirint al llarg de l'escolarització i, ja en l'edat adulta, en l'especialització en un o altre camp professional o del saber. Treballar aquest llenguatge és proporcionar a l'alumnat la clau d'accés a la nostra comunitat de pràctica, equival a convidar l'alumne a formar-ne part, a ser un dels nostres, que parlarà com nosaltres. I, qui sap, potser a algun o alguna de les persones que tenim a l'aula li estem obrint perspectives professionalitzadores i el dia de demà serà un col·lega nostre!

“Treballar aquest llenguatge [l'acadèmic] és proporcionar a l'alumnat la clau d'accés a la nostra comunitat...”

A què ens referim quan parlem de treballar el llenguatge acadèmic d'una disciplina?

No és que tot el professorat hagi d'esdevenir professorat de llengua, sinó que la treballi de manera integrada amb les competències i els continguts de l'àrea o matèria: a través del discurs de cada disciplina, necessari per connectar-nos amb els sabers que componen el seu marc teòric i pràctic. Com en una cremallera, l'aprenentatge de la llengua es fa de manera imbricada amb l'aprenentatge de les competències i sabers. O com una infusió, en què els diferents ingredients són indistingibles per separat de l'aigua en què s'han dissolt.

Per poder fer aquesta integració, cal tenir en compte el patró lingüístic en el procés de presa de decisions que apliquem per planificar una situació d'aprenentatge, que comença decidint quin context plantejarem a l'alumnat i quin encàrrec o repte els farem resoldre. A continuació, cal identificar quins requeriments lingüístics tenen les activitats amb què ho resoldrà i quins d'aquests requeriments suposaran una dificultat a tot o a una part de l'alumnat del grup. Finalment, haurem de preveure quina serà la nostra intervenció docent per transformar aquestes dificultats en oportunitats d'aprenentatge: com els ajudarem? Quins aspectes del llenguatge acadèmic haurem de treballar? Quins formaran part dels objectius didàctics? Quins, per tant, s'avaluaran?

“...cal identificar quins requeriments lingüístics tenen les activitats [...] i quins d'aquests requeriments suposaran una dificultat a tot o a una part de l'alumnat del grup.”

Si, com ja hem dit, la llengua és per tot arreu, pot resultar difícil identificar els elements de llengua que intervenen en l'activitat que hem proposat. Una bona manera de fer-ho és analitzant les característiques del producte amb què l'alumnat comunicarà la feina feta:

- Per resoldre l'encàrrec haurà de llegir? Quins gèneres i textos haurà de consultar? Li caldrà fer cerques a Internet, seleccionar fonts, contrastar-les? Haurà de fer-ne una lectura literal o crítica i en profunditat? Tot l'alumnat té la fluïdesa i les estratègies lectores que li permeten tenir autonomia a l'hora de llegir? Quines ajudes podem proporcionar, com guiarem la lectura?
- Ho farà oralment o per escrit? Quines mancances té l'alumnat en general en aquestes habilitats i quines ajudes li podem proporcionar?

- A quin gènere discursiu pertany el producte? És un article, un informe de laboratori, una exposició oral...? L'alumnat en coneix les característiques? Si no és així, caldrà que els les presentem, especialment l'estructuració del text, relacionada amb la funció cognitivolingüística i amb les tipologies textuais que haurà d'activar: li caldrà descriure, argumentar, exposar...? Sap com es fa una argumentació científica, per exemple?
- Quin vocabulari clau haurà de fer servir? D'aquest vocabulari, quins termes són conceptes essencials del tema que estem abordant? Com els introduïrem?

Pot semblar una tasca complexa, però, a la pràctica, sovint ja ho fem, potser de manera intuïtiva, perquè forma part de l'essència de la professió docent. L'acompanyament, el modelatge i les ajudes concretes són la forma de tibar l'alumne perquè cada vegada arribi més enllà en la seva autonomia. Ensenyar és això.

I per què és important fer-ho en català?

D'una banda, per generar espais reals i significatius d'ús de la llengua. Sent com és el català una llengua minoritzada, que en algunes parts del nostre territori és difícil de parlar al carrer o al pati, garantir que es farà servir a l'aula en totes les matèries permet a l'alumnat utilitzar-la de manera natural i, per tant, millorar-ne el domini oral i escrit, més enllà de la classe de llengua. Li permet, també, arribar a dominar en català gèneres discursius i vocabularis específics als quals no tindria cap altra via d'accés.

D'altra banda, quan parlem (o llegim, o escrivim) sobre temes de ciència, d'història, de tecnologia... en català, estem conservant la presència de la nostra llengua en l'àmbit acadèmic, que és un àmbit de prestigi al qual no podem renunciar.

Les llengües són vives i tenen salut quan són útils per expressar qualsevol missatge, des de la comunicació que busca cobrir necessitats bàsiques (com ara anar a comprar el pa) fins a la més sofisticada (com la literatura, però també la física quàntica o la filosofia). En un món on les llengües majoritàries van guanyant terreny progressivament en les tesis i en el món universitari en general, conservar el registre acadèmic del català ha esdevingut imprescindible.

Per tot plegat, cal vetllar per la qualitat de l'educació de les llengües en totes les àrees i matèries curriculars. I, per això, als centres educatius, des de posicions consensuades, cadascú ha de treballar la seva parcel·la lingüística concreta i, especialment, vetllar per garantir-hi la presència del català.